

**UCHWAŁA NR LXXI/488/2023
RADY MIEJSKIEJ W ŻYWCU**

z dnia 30 marca 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2025

Na podstawie art.18 ust. 2, pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40), w związku z art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U z 2022. poz. 447 ze zm.), Rada Miejska w Żywcu uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Żywiec na lata 2023-2025” w brzmieniu zgodnym z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Żywca.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Żywcu

Jarosław Gowin

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
DLA GMINY ŻYWIEC
NA LATA 2023 – 2025**

Żywiec, marzec 2023

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	1
2. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.....	2
3. Charakterystyka środowiska lokalnego i analiza problemów społecznych....	3
4. Analiza SWOT obszaru wspierania rodziny w gminie Żywiec.....	9
5. Cele i zadania Programu.....	13
6. Przewidywane efekty realizacji Programu.....	17
7. Czas trwania oraz źródła finansowania Programu.....	17
8. Monitoring i ewaluacja Programu.....	18
9. Podsumowanie.....	18

1. Wprowadzenie

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2025 dla Gminy Żywiec opracowano w oparciu o art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.) w myśl, którego gmina zobowiązana jest do tworzenia trzyletnich programów wspierania rodziny, systemu profilaktyki oraz opieki nad dzieckiem i rodziną.

Adresatami Programu są rodziny z terenu Gminy Żywiec, zwłaszcza te, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Program jest komplementarny w stosunku do programów o charakterze lokalnym m.in. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żywiec na lata 2022-2030, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie żywieckim, Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Rodzina stanowi to środowisko, które poprzez swoją specyfikę, intymność, indywidualność, bezpośrednio tworzy warunki dla rozwoju i wychowania. Jest miejscem pierwszych kontaktów międzyludzkich, fundamentalnych więzi psychicznych dziecka z rodzicami i rodzeństwem. Dziecko uczestnicząc w codziennych sytuacjach życia rodzinnego poznaje wzory zachowań związane z pełnieniem roli ojca, matki, przyswaja elementarną wiedzę o otaczającej rzeczywistości. Poprzez bezpośrednie kontakty przyswaja wartości, normy moralno – społeczne, zasady postępowania, uczy się współdziałania i realizowania indywidualnych potrzeb. Rodzina poprzez preferowany styl życia, zwyczaje, tradycje wprowadza dziecko w świat kultury i pobudza jego rozwój kulturalny. Stanowi więc pierwsze i podstawowe środowisko wychowawcze i kulturowe¹. Rodzina funkcjonalna charakteryzuje się umiejętnością twórczego rozwiązywania swoich problemów, kierując się chęcią utrwalenia swojej wspólnoty i realizacji przypisanych funkcji. Rodzina dysfunkcyjna, nie potrafi pomyślnie rozwiązywać swoich trudności i nie wypełnia wystarczająco dobrze swoich zadań. W rodzinach dysfunkcyjnych nie reagują odpowiednio na pięć wrodzonych cech dziecka, którymi są: bezbronność, drogocенność, niedoskonałość, zależność i niedojrzałość. Zamiast dziecko wspierać i zapewniać bezpieczeństwo, ignoruje je albo atakują za to, że takie właśnie jest. W efekcie wymienionych działań dzieci rozwijają w sobie dysfunkcyjne cechy samozachowawcze, aby móc zachować wiarę w to, że rodzice zawsze mają rację. Przystosowują swój świat umysłowy, aby nie poddać się niszczycielskiej sile wpajanego poczucia bezwartościowości i wstydu płynącego z doznawanego poniżenia. W przyszłości gdy dorosną, stają się same dysfunkcyjnymi rodzicami². W świetle założeń ustawy, pomoc dziecku i jego rodzinie oraz obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz organizacji

1. W. T. Danielewicz, J. Izdebska, B. Krzesińska-Żach, *Pomoc dziecku i rodzinie w środowisku lokalnym*, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok 2001, s. 58.

2. Hanna Teślak, *Skórcz jak „Tęcza”*. *Animacja społeczna wokół świetlicy terapeutycznej*, W: Maria Mendel (red.): *Animacja współpracy środowiskowej na wsi*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005, s. 294.

pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego jak również na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jest realizowany we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Wspieranie rodziny polega przede wszystkim na analizie jej sytuacji życiowej, zdiagnozowaniu przyczyn jej kryzysu oraz na odbudowaniu bądź wzmocnieniu jej właściwej roli. Działania te realizowane są poprzez rozwijanie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, uświadamianiu w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, integrowaniu rodziny i zapobieganiu jej marginalizacji czy degradacji.

Głównym założeniem Programu Wspierania Rodziny jest zorganizowanie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do prawidłowego funkcjonowania. Powyższa pomoc i wsparcie realizowane jest poprzez pracę z rodziną, jak również pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu dziecka, przy czym zawsze udzielane jest za zgodą rodziny i wiąże się z jej aktywnym udziałem. Istotnym elementem Programu są działania profilaktyczne oraz zapobiegające marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są realizowane w oparciu o naczelną zasadę: pomocniczości, która sprowadza się do poglądu, że obowiązkiem społeczności jest wspomaganie jej części składowych w naturalnym rozwoju, a zakres tej pomocy powinien ograniczać się do spraw, w których pomoc ta jest niezbędna.

Program Wspierania Rodziny na lata 2023 – 2025 będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 447 ze zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2268 ze zm.)
- Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1249),
- Ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz.165),
- Ustawę z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329).

2. Zadania gminy w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należą:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez:

- a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
- c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 (tj. koszty związane z pomocą: w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w opiece i wychowaniu dzieci oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych), ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo–wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo– terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

3. Charakterystyka środowiska lokalnego i analiza problemów społecznych

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Żywiec na lata 2023– 2025 powstał w oparciu o diagnozę problemów rodzin z terenu gminy Żywiec, przeżywających trudności opiekuńcze i wychowawcze. Podczas opracowania Programu korzystano m.in. z danych statystycznych pochodzących ze źródeł ewidencji ludności Wydziału Spraw Obywatelskich i Obrony Cywilnej Urzędu Miejskiego w Żywcu, sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Żywcu, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żywiec na lata 2022-2030, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Żywieckim oraz rejestrów i sprawozdań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żywcu. Podczas określania zadań Programu opierano się na analizie danych osób i rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żywcu.

Gmina Żywiec jest gminą miejską położoną w południowej części Polski, w województwie śląskim. Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku w gminie Żywiec zamieszkiwało 28 873,00 mieszkańców (*źródło: Wydział Spraw Obywatelskich i Obrony Cywilnej Urzędu Miejskiego w Żywcu*). Pomoc społeczna wg ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej stanowi instytucję polityki społecznej mającej na celu pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie

w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Głównym realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Żywiec jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żywcu, w strukturze organizacyjnej MOPS wyszczególnione są następujące działy:

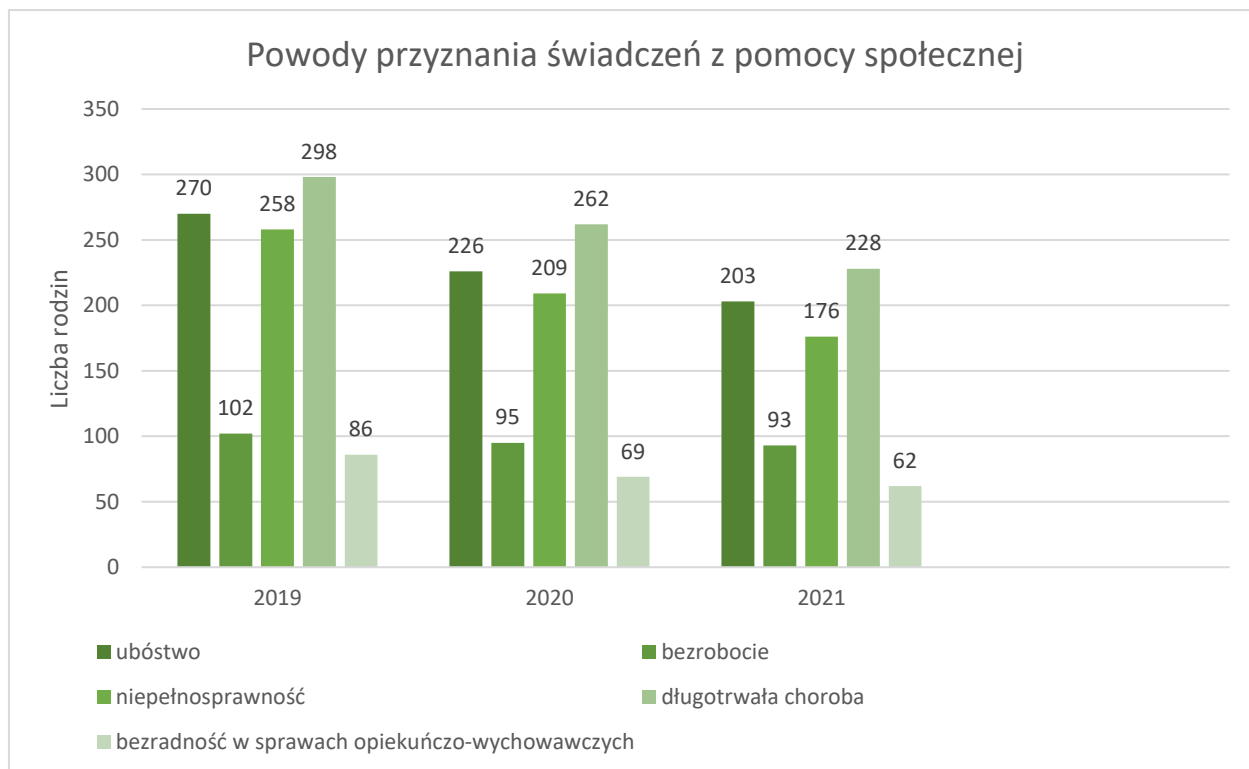
- **Dział pomocy środowiskowej** – obejmujący szeroko rozumianą pracę socjalną, poradnictwo, działalność pomocową oraz współpracę ze społecznościami lokalnymi.
- **Dział profilaktyki i opieki nad rodziną** – realizujący zadania z zakresu profilaktyki, edukacji, poradnictwa, mediacji rodzinnych, interwencji w kryzysach psychologicznych.
- **Dział opieki nad chorym w domu** – zapewniający organizowanie opieki nad chorym w miejscu zamieszkania i nadzorujący prawidłowość wykonania usług opiekuńczych.
- **Dział księgowości** – prowadzący analityczną i syntetyczną księgowość w ujęciu kosztowym, finansowym i zadaniowym.
- **Dział Kadr i Administracji** – prowadzący całość spraw związanych z organizacją pracy Ośrodka oraz prowadzenie spraw pracowniczych.
- **Dział świadczeń rodzinnych, wychowawczych i funduszu alimentacyjnego** – obejmujący obsługę świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych „Program Rodzina 500+” (realizacja tej formy pomocy przejęta od 01.06.2022 r. przez ZUS), świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
- **Dział świadczeń pomocy społecznej** – prowadzenie postępowań i wydawanie decyzji administracyjnych w sprawie świadczeń przyznanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej.
- **Referat dodatków mieszkaniowych** – obejmujący prowadzenie postępowań i wydawanie decyzji w prawach dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego.
- W strukturze MOPS prowadzą działalność dwa Kluby Senior+ pn. „Papiernik” przy ul. Ks. Pr. St. Słonki 31 oraz „Globik” przy ul. Sporyska 39 w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025. Kluby Senior+ są ośrodkiem wsparcia dla mieszkańców miasta Żywca nieaktywnych zawodowo seniorów: kobiet i mężczyzn, którym zaoferowana jest możliwość uczestnictwa w różnego rodzaju zajęciach.

Jak wynika z analizy danych sprawozdawczych MOPS w Żywcu, na przestrzeni ostatnich trzech lat obserwowany jest stopniowy spadek liczby osób objętych wsparciem Ośrodka. Sytuację tę obrazuje poniższa tabela:

Rok	Liczba rodzin objętych pomocą społeczną ogółem	Liczba osób w rodzinie ogółem	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia
2019	410	803	557
2020	341	642	431
2021	303	518	356

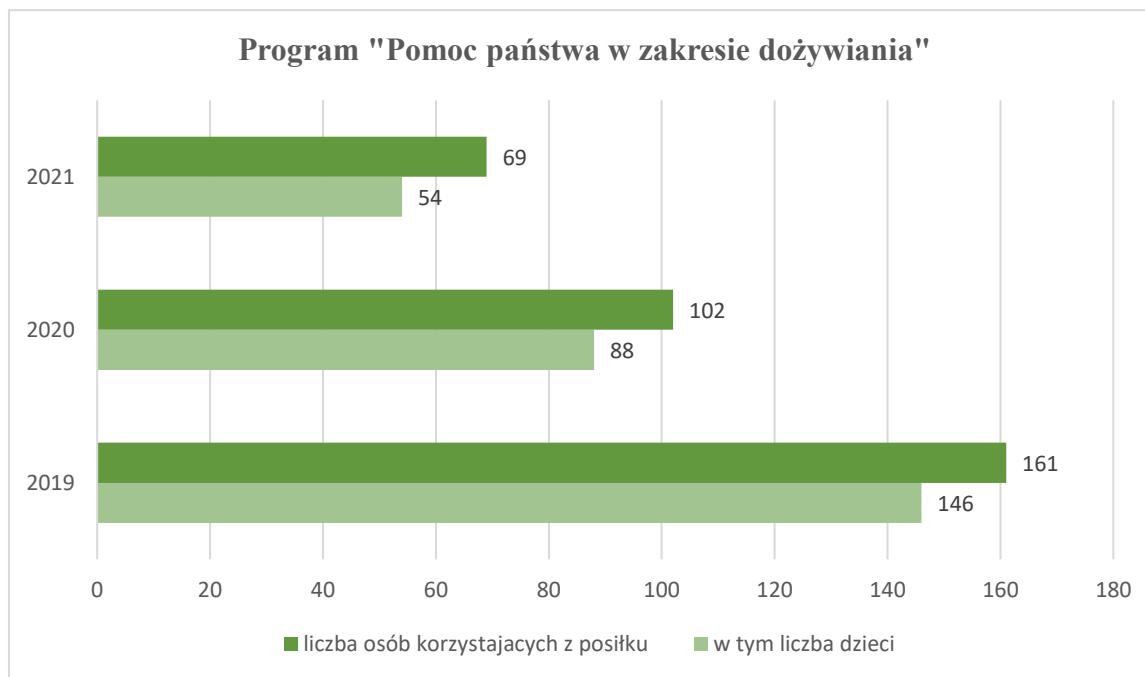
Źródło: Sprawozdawczość MOPS w Żywcu

W okresie 2019 – 2021 najczęstszym powodem przyznania świadczeń z pomocy społecznej przez MOPS w Żywcu, jak wynika z przedstawionej poniżej tabeli było ubóstwo oraz długotrwała lub ciężka choroba. Wśród kolejnych powodów korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wsparcia MOPS była niepełnosprawność oraz bezrobocie. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego jest czwartym najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń MOPS, co wskazuje na konieczność podjęcia działań w rodzinach przeżywających trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej.

Źródło: Sprawozdawczość MOPS w Żywcu

Jedną z form pomocy realizowaną przez MOPS w Żywcu był wieloletni rządowy program pn. „*Posiłek w szkole i w domu*” na lata 2019-2023. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym gorącego posiłku. Choć jak pokazują dane sprawozdawcze liczba osób korzystających z posiłku na przestrzeni lat 2019-2021 maleje, to jednak ta forma pomocy jest niezwykle ważna, zdarza się, że dla niektórych dzieci posiłek w szkole stanowi jedyne wartościowe danie w ciągu całego dnia.

Źródło: Sprawozdawczość MOPS w Żywcu

Znaczącą formę wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych stanowi asystentura rodzinna. Została ona wprowadzona *ustawą” o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej” z dnia 9 czerwca 2011 roku*. W przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, zleca pracownikowi socjalnemu przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, na podstawie którego pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji rodziny i jeżeli wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta, pracownik socjalny występuje do kierownika MOPS z wnioskiem o jego przydzielenie. O przyznaniu rodzinie asystenta może również zadecydować Sąd. Zakres zadań asystenta rodziny obejmuje cztery obszary:

- 1) bezpośrednią pracę z rodziną;
- 2) bezpośrednią pracę z dziećmi;
- 3) działania na rzecz dziecka i rodziny;
- 4) organizację własnej pracy.

Asystentura rodziny należy do gminnych instrumentów wspierających rodziny potrzebujące pomocy przy wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Asystent rodziny współpracując z pracownikami socjalnymi, organizacjami pozarządowymi, zespołami interdyscyplinarnymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny ma za zadanie udzielać pomocy rodzinom, które tego wsparcia wymagają. Zadania te realizuje poprzez opracowanie i realizację planu pracy z rodziną, a jego rola polega m.in. na ułatwianiu zdobywania przez rodzinę umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, wspieraniu jej aktywności społecznej oraz zawodowej, motywowaniu do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających za zadanie kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, udzielaniu wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, a w razie zaistnienia takiej potrzeby, w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych. Ponadto asystent rodziny jest zobligowany do prowadzenia pełnej dokumentacji o rodzinie oraz do sporządzenia na wniosek sądu opinii o rodzinie i jej członkach.

Działania asystenta rodziny mają wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny tj. rodziców, dzieci, czemu służy indywidualne podejście do rodziny i jej problemów. Asystent rodziny nie przejmuję działań za rodzinę a jedynie wspiera ją w wykonywaniu określonych obowiązków jak również w podjętych działaniach, które ukierunkowuje w taki sposób, aby przyniosły one zamierzone efekty.

Określając funkcję asystenta rodziny można wyróżnić:

- funkcję wsparcia psychiczno – emocjonalnego;
- funkcję opiekuńczą;
- funkcję doradczą;
- funkcję diagnostyczno – monitorującą;
- funkcję mediacyjną;
- funkcję wychowawczą;
- funkcję motywującą – aktywizującą;
- funkcję koordynacji działań skierowanych na rodzinę.

Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności i wykonywanych zadań, nie może jednak przekroczyć 15. Do tej liczby nie są wliczane rodziny monitorowane.

Wychodząc na przeciw wymaganiom ustawy i zdiagnozowanym problemom w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wśród rodzin z terenu gminy Żywiec, w 2015 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żywcu został zatrudniony asystent rodziny.

Z uwagi na stale rosnącą liczbę rodzin borykających się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, wymagających wsparcia asystenta rodziny, zwiększono zatrudnienie asystentów rodziny. Na dzień 31 grudnia 2022r. MOPS w Żywcu zatrudniał 3 asystentów rodziny na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy. Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd oraz przez pracownika socjalnego MOPS w Żywcu do pracy z asystentem rodziny przedstawia poniższa tabela:

	2019 rok	2020 rok	2021 rok
<i>Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny</i>	31	33	35
<i>Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny</i>	75	69	70

Źródło: Sprawozdawczość MOPS w Żywcu.

Jak wynika z powyższej tabeli na przestrzeni ostatnich 3 lat obserwuje się niewielką tendencję wzrostową liczby rodzin wymagających wsparcia asystenta rodziny.

Efekty pracy z rodzinami zależą od zaangażowania w wypełnianie swych obowiązków przez asystentów rodziny, ale przede wszystkim od aktywności rodzin w realizację planu pracy. Objęcie rodziny wsparciem asystenta pomimo starań nie zawsze prowadzi do odzyskania przez nią zdolności do prawidłowego wypełniania swych funkcji.

Praca z rodziną może być prowadzona w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, prawnego), treningu umiejętności wychowawczych dla rodziców, psychoedukacji, mediacji. Narzędziem wzmocnienia rodziny może być również doradztwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, dbałości o higienę osobistą i otoczenia. Tam, gdzie jest to możliwe, praca w ramach programu powinna opierać się o pełną współpracę z rodziną. Niezwykle ważnym elementem jest również dostęp rodziny do pomocy prawnej, szczególnie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W przypadku zagrożenia życia bądź zdrowia dziecka, koniecznym staje się odseparowanie go od rodziny i umieszczenie w pieczy zastępczej. Piecza zastępcza może być sprawowana w formie:

- **rodzinnej:** rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka.
- **instytucjonalnej:** placówki opiekuńczo – wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Gmina zobowiązana jest do partycypowania w kosztach umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej współfinansuje jego pobyt w wysokości:

- *10 % - w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.*
- *30 % - w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej*
- *50 % - w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.*

Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba umieszczanych dzieci w pieczy zastępczej oraz wysokość środków ponoszonych przez gminę Żywiec z tytułu odpłatności za pobyt dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej uległa niewielkiemu wzrostowi, tendencja umieszczania dzieci w pieczy zastępczej, nie niweluje jednak skali problemów opiekuńczo – wychowawczych wśród rodzin z terenu gminy i konieczność doskonalenia udzielanego rodzinom wsparcia. Dotychczasowa praca asystentów rodziny zmierzać będzie w dalszym ciągu w kierunku wspierania rodzin i zapewnieniu pomocy w pokonywaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

<i>Rok</i>	<i>Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (narastająco)</i>	<i>Wysokość środków z tytułu odpłatności za pobyt dzieci w pieczy zastępczej</i>
<i>2019</i>	41	210 206,15
<i>2020</i>	42	248 559,89
<i>2021</i>	46	306 140,70

Źródło: Dane MOPS w Żywcu

W odniesieniu do analizowanej sytuacji podejmowane są aktywne działania ze strony gminy w celu możliwego powrotu dzieci do rodziny biologicznej oraz zapobiegające konieczności odbierania dzieci z ich środowiska, poprzez m.in. zwiększenie liczby zatrudnionych asystentów rodziny.

4. Analiza SWOT obszaru wspierania rodziny w Gminie Żywiec

Po dokonaniu diagnozy środowiska lokalnego i występujących problemów społecznych na terenie Gminy Żywiec należy dokonać analizy strategicznej SWOT, czyli mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w obszarze wsparcia rodziny. Dokonanie analizy SWOT sprzyja określeniu i ukierunkowaniu podejmowanych działań w osiągnięciu założonych celów.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Wykwalifikowana i doświadczona kadra pomocy społecznej zatrudniona w instytucjach pomocy społecznej. • Dostępność do specjalistycznego wsparcia psychologicznego. • Dostępność do bezpłatnego poradnictwa prawnego. • Realizacja warsztatów doskonalenia umiejętności wychowawczych: „Szkola dla Rodziców”. • Realizacja wsparcia dla dzieci i młodzieży w formie zajęć psychoedukacyjnych z elementami socjoterapii. • Prowadzenie indywidualnych konsultacji terapeutycznych. • Prowadzenie indywidualnych zajęć terapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi i trudnościami w nauce. • Realizacja mediacji rodzinnych. • Funkcjonowanie na terenie gminy instytucji i organizacji pomocowych, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna</i> ○ <i>Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie</i> ○ <i>Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych</i> ○ <i>Punkt Konsultacyjny dla osób eksperymentujących i uzależnionych od środków psychoaktywnych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczny przepływ informacji pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, skutkujący ograniczoną wiedzą na temat podejmowanych działań wobec rodziny. • Brak placówek wsparcia dziennego. • Niewystarczająca infrastruktura mieszkań socjalnych, mieszkań komunalnych, mieszkań chronionych, żłobków. • Niedostosowanie infrastruktury technicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo w instytucjach użyteczności publicznej. • Niedostateczne zaangażowanie organizacji pozarządowych do działań wspierających procesy wychowawcze w rodzinie. • Niestabilność systemu prawnego w obszarze pomocy społecznej. • Brak placówek leczniczych, w tym psychiatrycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania. • Brak Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Ośrodek Leczenia Uzależnień</i> ○ <i>Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie</i> ○ <i>Żywiecki Oddział Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej</i> ○ <i>Organizacje pozarządowe m.in.: Fundacja Pomocy Dzieciom, Żywiecka Fundacja Rozwoju, Fundacja Klamra, PCK</i> ○ <i>Zespoły charytatywne działające przy żywieckich parafiach, Zgromadzenie Sióstr Szarytek i Serafitek, Wspólnota „Wiara i światło”.</i> <ul style="list-style-type: none"> ● Realizacja wsparcia w formie asystentury rodzinnej. ● Realizacja pomocy materialnej o charakterze stypendialnym (stypendia i zasilki szkolne). ● Realizacja Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” ● Funkcjonowanie żłobka miejskiego. ● Rozwinięta opieka przedszkolna (publiczna oraz niepubliczna). ● Rozbudowana sieć szkolnictwa szkół na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. ● Realizacja programów profilaktycznych w szkołach. ● Realizacja wsparcia dla rodzin wielodzietnych: Karta Dużej Rodziny. ● Bogata oferta organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży w okresie szkolnym jak również wakacyjnym, w tym: 	
--	--

<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Klub Papiernik</i> ○ <i>Klub Akwarium</i> ○ <i>Klub Ogródek</i> ○ <i>Klub Śrubka</i> ○ <i>Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji</i> ○ <i>Miejskie Centrum Kultury</i> ○ <i>Bogata infrastruktura placów zabaw, boisk sportowych</i> 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost świadomości dotyczącej wartości rodziny. • Wzmocnienie wartości moralnych oraz autorytetu rodziców. • Przyjazna polityka prorodzinna. • Wzrastające przeświadczenie o konieczności wsparcia rodziny w środowisku. • Rozwój asystentury rodzinnej. • Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań z zakresu wsparcia rodziny. • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieprawidłowości w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez rodziców. • Kryzys wartości rodzinnych oraz autorytetu rodziców. • Poglębiające się zjawisko marginalizacji rodzin. • Bierność rodzin wobec przezwyciężenia występujących problemów opiekuńczo – wychowawczych. • Zagrożenie zjawiskiem wyuczonej bezradności – uzależnienia od pomocy społecznej. • Brak środków finansowych na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny, powstanie placówek wsparcia dziennego, OIK itp.

5. Cele i zadania Programu

Głównym celem Programu Wspierania Rodziny na lata 2023 – 2025 jest:

zapewnienie kompleksowego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, poprzez zintegrowane i spójne działania na rzecz dziecka i rodziny w Gminie Żywiec.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1) *Bieżące diagnozowanie i monitorowanie środowisk rodzinnych przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze.*

Zadania:

- analiza sytuacji rodzin, w których dzieci zagrożone są umieszczeniem w pieczy zastępczej, poprzez współpracę instytucji pomocowych m.in.: pracowników socjalnych, kuratorów zawodowych i społecznych, asystentów rodziny, pedagogów, policji;
- prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami dysfunkcyjnymi poprzez diagnozowanie deficytów społecznych oraz nieprawidłowości w zakresie wypełniania roli rodzicielskiej względem małoletnich;
- ocena sytuacji dziecka w rodzinie, w środowisku szkolnym oraz rówieśniczym;
- monitorowanie sytuacji dzieci i młodzieży w rodzinach zagrożonych kryzysem.

Wskaźniki:

- liczba rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze poddanych monitoringowi przez pracowników socjalnych i asystentów rodziny.
- liczba rodzin objętych pomocą w postaci pracy socjalnej.

2) *Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji.*

Zadania:

- prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień, przemocy oraz innych zjawisk patogennych;
- prowadzenie edukacji społecznej przez podmioty i służby działające na rzecz dziecka i rodziny, mającej na celu promocję zdrowego stylu życia oraz zmniejszenia zasięgu zachowań ryzykownych;
- pomoc w opiece i wychowaniu dziecka poprzez wsparcie asystenta rodziny oraz pracę socjalną z rodziną;

- motywowanie rodzin zagrożonych kryzysem do podnoszenia swoich kompetencji rodzicielskich poprzez udział w szkoleniach, zajęciach i warsztatach edukacyjnych m.in. szkołę dla rodziców;
- motywowanie członków rodziny do podejmowania działań na rzecz niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcie terapii leczenia uzależnień, terapii dla osób doznających przemocy i sprawców przemocy domowej;
- kierowanie dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych kryzysem do udziału w zajęciach psychoedukacyjnych z elementami socjoterapii.
- prowadzenie poradnictwa psychologicznego i rodzinnego.
- prowadzenie warsztatów psychoedukacyjnych „Szkoła dla rodziców”.
- wsparcie asystenta rodziny dla kobiet w ciąży w ramach przepisów „ustawy za życiem”
- praca socjalna polegająca na wzmacnianiu lub odzyskiwaniu przez rodzinę zdolności do pełnienia prawidłowych funkcji w społeczeństwie.

Wskaźniki:

- liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny;
- liczba rodzin uczestniczących w warsztatach „Szkoła dla Rodziców”;
- liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć psychoedukacyjnych z elementami socjoterapii;
- liczba osób objętych wsparciem w postaci pracy socjalnej;
- liczba osób, które podjęły terapię;
- liczba założonych „Niebieskich kart”
- liczba osób, które ukończyły terapię;
- liczba udzielonych porad i konsultacji;
- liczba edycji i liczba uczestników;
- liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny.

3) *Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.*

Zadania:

- zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom zagrożonym ubóstwem;
- realizacja pomocy w formie dożywiania dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych;
- zabezpieczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych;
- monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych;
- realizacja pomocy w formie stypendiów oraz zasiłków szkolnych dla dzieci i młodzieży stypendialnej, zasiłków oraz wyprawek szkolnych;
- zabezpieczenie środków w budżecie na finansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

- liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej;
- liczba dzieci objętych dożywianiem w placówkach szkolnych;
- wysokość środków przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- liczba dzieci objętych pomocą w formie stypendiów i zasiłków szkolnych;

4) *Zapewnienie dostępu do usług i specjalistycznego poradnictwa, w tym m.in. porad prawnych, konsultacji psychologicznych, terapii i mediacji rodzinnych.***Zadania:**

- rozpowszechnianie informacji o bezpłatnych poradach prawnych na terenie powiatu żywieckiego;
- zachęcanie członków rodzin zagrożonych kryzysem do korzystania z konsultacji i wsparcia psychologicznego;
- rozwój różnorodnych form wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka;
- wspieranie możliwości pomocy psychologicznej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych kryzysem;
- zapewnienie dostępu do profesjonalnego wsparcia z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej;
- zapewnienie dostępu do profesjonalnego wsparcia z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

Wskaźniki:

- liczba udzielonych konsultacji psychologicznych
- liczba rodzin objętych wsparciem Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- liczba osób korzystających ze wsparcia Punktu Konsultacyjnego
- liczba przeprowadzonych mediacji rodzinnych
- liczba podjętych interwencji kryzysowych.

5) *Doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.***Zadania:**

- opracowywanie planu pracy z rodziną przy aktywnej współpracy asystentów rodziny z pracownikami socjalnymi;

- kooperacja podejmowanych działań podmiotów i służb działających na rzecz dziecka i rodziny poprzez tworzenie zespołów zadaniowych;
- współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi oraz wolontariuszami w zakresie pracy z rodziną;
- współpraca na rzecz reintegracji rodziny, w tym praca z rodziną biologiczną, której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej;
- aktywna współpraca pomiędzy asystentem rodziny a koordynatorem pieczy zastępczej;
- organizowanie szkoleń, konsultacji oraz superwizji dla pracowników działających na rzecz dziecka i rodziny w celu podnoszenia ich kwalifikacji zawodowych, psychospołecznych kompetencji oraz zapobiegających zjawisku wypalenia zawodowego.

Wskaźniki:

- liczba opracowanych planów pracy z rodziną;
- liczba powołanych zespołów zadaniowych;
- liczba zaangażowanych wolontariuszy do pracy z rodziną;
- liczba odbytych szkoleń, konsultacji oraz superwizji;
- wzrost kompetencji zawodowych i społecznych osób pracujących z rodziną.

6) *Propagowanie działań dążących do odzyskania samodzielności i zaradności życiowej wśród rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.*

Zadania:

- organizowanie grup wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz zachęcanie do aktywnego udziału w spotkaniach;
- wsparcie w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, aktywnego poruszania się po lokalnym rynku pracy przez bezrobotnych członków rodzin;
- edukacja finansowa z zakresu gospodarowania środkami pieniężnymi, planowania wydatków – opracowywanie budżetu domowego;
- nabycie umiejętności dostrzegania swoich mocnych stron oraz dostępnych zasobów w postaci rodziny, przyjaciół, środowiska lokalnego, instytucji pomocowych, specjalistów itp.

Wskaźniki:

- liczba zorganizowanych grup wsparcia;
- liczba udzielonych porad w zakresie poruszania się po lokalnym rynku pracy;
- wzrost samooceny i wiary we własne możliwości rodzin z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi;

7) *Podejmowanie działań na rzecz reintegracji rodziny i powrotu dziecka do rodziny.*

Zadania:

- wspomaganie i wzmacnianie rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu w ramach pracy socjalnej oraz asystentury rodzinnej;
- podejmowanie kompleksowych czynności i starań w celu pozostania dziecka w środowisku rodzinnym;
- podejmowanie aktywnych działań w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej;
- propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez członków rodziny;
- pomoc w odzyskaniu bądź umocnieniu prawidłowych relacji rodzice – dzieci, opartych na miłości, szacunku, zaufaniu oraz zacieśnieniu więzi rodzinnych;
- nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, problemowych bez użycia przemocy, agresji, zaburzających relacje interpersonalne pomiędzy członkami rodziny.

Wskaźniki:

- liczba rodzin objętych wsparciem asystentury rodzinnej;
- liczba dzieci powracających do rodziny biologicznej;
- odbudowa prawidłowych więzi rodzinnych;
- wzrost autorytetu rodziców;
- wzrost kompetencji rodzicielskich;
- wzrost psychospołecznych kompetencji rodziców;
- liczba osób, które ukończyły warsztaty doskonalenia umiejętności wychowawczych „Szkoła dla rodziców”.

6. Przewidywane efekty realizacji Programu

- 1) Poprawa funkcjonowania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji rodzicielskich, w tym opiekuńczo – wychowawczych.
- 2) Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Podniesienie kompetencji rodzicielskich oraz zwiększenie motywacji rodziców do podejmowania działań w kierunku poprawy swej sytuacji życiowej.
- 4) Zwiększenie dostępności rodzin do poradnictwa specjalistycznego.
- 5) Wzmocnienie więzi rodzinnych oraz autorytetu rodziców.
- 6) Wzrost aktywności społecznej rodziców oraz umiejętne korzystanie przez nich z dostępnych zasobów (instytucjonalnych, otoczenia społecznego itp.).
- 7) Ograniczenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.
- 8) Wzrost liczby dzieci powracających z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych.

- 9) Podniesienie jakości i wydajności usług świadczonych przez podmioty realizujące Program.
- 10) Spójna i skuteczna współpraca podmiotów i instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.

7. Czas trwania oraz źródła finansowania Programu

Gminny Program Wspierania Rodziny został opracowany na lata 2023 – 2025. Środki na jego realizację mogą być finansowane:

- ze środków własnych Miasta Żywiec
- z dotacji celowych budżetu państwa na finansowe wsparcie jednostek samorządu terytorialnego
- z dotacji celowych w ramach rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
- z funduszy Unii Europejskiej
- z innych programów, funduszy i źródeł

8. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring Gminnego Programu Wspierania Rodziny będzie realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żywcu i będzie trwał przez cały okres jego realizacji. Odbywać się będzie na podstawie sporządzanej sprawozdawczości z wykonywanych działań oraz analizy zebranych danych dotyczących zrealizowanych w ramach Programu działań podejmowanych przez podmioty zaangażowane w jego realizację.

Prowadzony monitoring posłuży do kontroli postępu realizacji założonych celów, oceny zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za jego realizację oraz na ewentualne dookreślenie obszarów, które poddane zostaną ewaluacji. Celem ewaluacji Programu będzie ocena jego skuteczności i efektywności, oraz realnego wpływu na zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb.

Ocena skuteczności Programu będzie dokonywana głównie w oparciu o analizę założonych wskaźników, a uzyskane w ramach monitoringu informacje będą przedkładane Radzie Miejskiej w Żywcu w terminie do 31 marca każdego kolejnego roku okresu jego obowiązywania.

9. Podsumowanie

Niniejszy Program odpowiada na zdiagnozowane problemy występujące w rodzinach z terenu Gminy Żywiec. Zakłada on skoordynowanie i zintensyfikowanie działań interdyscyplinarnych mających na celu przywrócenie zdolności rodzin do prawidłowego wypełniania przez nie swych funkcji. Realizacja Programu Wspierania Rodziny przysłuży się rodzinom zagrożonym kryzysem, a także wpłynie pozytywnie na funkcjonowanie całej społeczności lokalnej.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Żywiec na lata 2023-2025 jest dokumentem otwartym i długofalowym i zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności **dzieci**.

Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Tylko wtedy można zwiększyć szanse rodziny na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.